

MATTHEW G. SPECTER • **Habermas**

MATTHEW G. SPECTER Orta Connecticut Eyalet Üniversitesi Tarih Bölümü'nde çalışmaktadır. Yüksek lisans ve doktorasını Duke Üniversitesi'nde yapan Specter'in kültür tarihi, insan hakları tarihi, Alman tarihi gibi ilgi alanları vardır. *Modern Intellectual History* ve *The European Legacy* gibi dergilerde yayımları, Harvard Avrupa Çalışmaları Merkezi, Ulusal Beşeri Bilimler Merkezi, Alman Tarih Enstitüsü, Birmingham Vatandaşlık Hakları Enstitüsü ve Amerikan Tarih Cemiyeti'nde sunum ve çalışmaları olmuştur.

Habermas. An Intellectual Biography

© 2010 Matthew G. Specter

Bu kitabın yayın hakları Cambridge University Press'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 1775 • Biyografi Dizisi 19

ISBN-13: 978-975-05-1073-1

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora - Levent Cantek

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Emir Çeli Şimşek

DIZİN Burcu Tunakan

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MATTHEW G. SPECTER

Habermas

Entelektüel Bir Biyografi

Habermas

An Intellectual Biography

ÇEVİREN *Ismail Ilgar*

Üç büyük öğretmen
–Tom de Zengotita, Frank Moretti
ve Roman Zwarycz– için

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9	
Giriş.....	15	
I. karşıtlık: Devlet ve sivil toplum 30 • II. karşıtlık: Yasallık ve meşruiyet 32 • III. karşıtlık: Liberal anayasalcılık ve demokrasi 35		
BİRİNCİ BÖLÜM		
Bir 58'linin Oluşumu:		
Habermas'ın Yöntem Arayışı.....	47	
1950'lerde Batı Almanya'daki siyasal kuram boşluğu 50 • Bir 58'linin siyasal kökleri 56 • Sosyal hakların anayasallığını tartışmak: Abendroth'a karşı Forsthoff 63 • Üçüncü Reich'in Batı Almanya anayasa kuramındaki hatırası 67		
İKİNCİ BÖLÜM		
Alman Anayasa Kuramının Sentezleyicisi Olarak Habermas (1958-1963).....		85
Demokrasinin plebisiter yolla çarpıtılması 88 • Hukuk devletinin üç boyutu: Erkler ayrımı, hukuk normlarının genelgeçerliği ve temel haklar 93 • Erkler ayrımı ve yasal normlar 98 • Temel haklar 101		
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
"Büyük Reddiye"den İletişimsel Eylem Kuramına (1961-1981).....		117
Kararcılıktan teknokraziye: 1961-4 123 • Habermas ve öğrenci hareketi, aşama bir: Teknokrasi karşıtlığı 134 •		

Habermas ve öğrenci hareketi, aşama iki: "Eylemcilik" eleştirisi 146 • Teknokrasi, teknolojik ütopyacılık ve evrensel insan çıkarlarının belirlenmesi 153 • İletişimsel eylem kuramında dil, yasallık ve meşruiyet 160

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sivil İtaatsizlik, Anayasal Vatanseverlik ve Modernite: Almanya'nın "Batı"yla Bağını (*Westbindung*) Yeniden Düşünmek (1978-1987)..... 173

Avrofüze tartışması ve "modernite" savunusunun bağlamı olarak 1982'nin partisel-siyasal [ortamının] yeniden düzenlenişi 175 • Habermas ve *Die Wende*: "Modernite" ve muhafazakâr meydan okumanın çeşitleri 178 • Hem yenimuhafazakâr sağa hem de tarafsızlıkçı sola karşı bir azar olarak "anayasal vatanseverlik" 190 • Direnme hakkı tartışmasının dinamikleri: Bir şans, iki tehlike 195 • Sentez olarak "özdeş olmayan" *Rechtsstaat* 211

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bonn Cumhuriyetinden Öğrenmek: Demokrasi Kuramını Yeniden Biçimlendirmek (1984-1996)..... 219

Ne liberalizm ne de cumhuriyetçilik: Süreçsel hukuk ve demokrasi kuramı 223 • *Rechtsstaat*'ı yeniden büyülemek: Habermas taarruzda, 1984-8 229 • Cumhuriyetin temelini yeniden atmak için kaçırılmış bir fırsat: Habermas savunmada 234 • Devletçilik ve eleştirisi: Batı Almanya'nın hukuk ve demokrasi deneyimi 243

Sonuç..... 257

KAYNAKÇA..... 269

DİZİN..... 297

TEŞEKKÜR

Atlantik'in iki yakasındaki arkadaşlarım ve meslektaşlarımın neredeyse on yıldan fazla bir süredir verdikleri fikri, mesleki ve manevi destek, bu kitap üzerindeki emeklerimi ayakta tutmuş ve canlandırmıştır. Kitap, Duke Üniversitesi'nde bir tez olarak başlamıştır ve bu projeye ilişkin Duke Tarih Bölümü'ndeki danışmanım Malachi Hacahen'e derinden minnettarım. Entelektüel ve siyasi tutkusu, kişisel nezaketi ve engin bilgeliği, onu muhteşem bir danışman ve mesleki bir örnek haline getirmiştir. Ayrıca, Duke'deki tez komitemin diğer üyeleri Claudia Konz, Anthony J. LaVopa ve William M.Reddy'nin, yıllar süren cömert desteklerini almak açısından da son derece talihliydim. Claudia'nın tezimin taslak bölümlerine yönelik yaptığı canlı ve detaylı eleştiriler, benim için büyük bir armağandı. Tony LaVopa'nın Triangle Düşünce Tarihi Semineri'ndeki liderliği, tavsiyeleri ve dersleri, benim bir tarihçi olarak gelişimime yön vermiştir. Lisansüstü çalışmalarım ve mesleki gelişimimin büyük bir kısmını, ona ve Triange Düşünce Tarihi Semineri'nin diğer koordinatörlerine borçluyum. Bill Reddy'nin dersleri, dikkatimi modern Avrupa çalışmalarındaki başlıca metodoloji ve tarih yazım meselelerine çekmiş ve tarih ile kuramın bir araya getirilmesi için ilham verici bir model sunmuştur. Ayrıca, Duke'de

geçirdiğim zaman boyunca tanıma şansına eriştiğim, Lisansüstü Çalışmalar Direktörü'nün harikulade asistanları Judy Martin ve Revonda Huppert'a da özel olarak teşekkür etmem gerekir. Tezimin yazımı esnasındaki maddi destekleri nedeniyle, çok yıllı bölüm bursundan dolayı Tarih Bölümü'ne, Avrupa Çalışmaları Merkezi'ne ve uluslararası yaz araştırma ödeneğinden dolayı Lisansüstü Çalışmalar Okulu olmak üzere Duke'daki çeşitli bölüm ve ajanslara teşekkür etmem gerekir. Berlin'deki araştırmalarımı destekleyen doktora bursu için Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Friedrich Ebert Vakfı'na; verdiği yatılı burs için Viyana'daki Uluslararası Kültürel Çalışmalar Merkezi (IFK)'ne ve Frankfurt'taki Max Planck Avrupa Hukuk Tarihi Enstitüsü'nden aldığım Alman Tarihi, Siyaseti, Kültürü ve Toplumunu alanındaki 2004-2005 Dr. Richard M. Hunt Bursu için Amerikan Almanya Konseyi'ne teşekkür etmek isterim.

Viyana'daki IFK'de burslu araştırma görevlisi olarak geçirdiğim harika bir 2003-2004 dönemi için Lutz Musner'a, direktör yardımcısına ve böylesi davetkâr, canlı ve sıcak bir çalışma ortamı yarattıkları için IFK'nın muhteşem, harikulade personeli Viola Eichberger, Petra Radecki, Eva Cesciutti, Brigitte Bargetz, Daniela Losenicky ve Romana Riedl'e özellikle teşekkür etmek isterim. Doktora ve doktora sonrası araştırma görevlileri Cornelia Vismann, Thomas Elsaesser ve Omer Bartov'la sohbetlerim özellikle verimliydi. Unutulmaz bir dostluk tecrübesi için 2003-2004 dönemi "doktora öğrencilerinin" hepsine içtenlikle teşekkür ediyorum.

Çeşitli kereler gerek yüz yüze, gerekse yazışmayla ilettiğim sorularımı cevaplamaktan imtina etmediği için Jürgen Habermas'a çok müteşekkirim. Kendileriyle görüşmeme müsaade eden Habermas Hukuk Kuramı Grubu üyeleri Ingeborg Maus, Lutz Wingert, Klaus Günther ve Günter Frankenberg'e de teşekkür etmem gerekir. Alfons Söllner, benim hem ilk Alman maddi destekçim hem de çalışmalarım için önemli bir kılavuz olmuştur. Ulrich Preuss, Ingeborg Maus, Detlev Horster ve Jürgen Seifert henüz erken aşamalarında projeme ilgi göstermişlerdir. Michael Stolleis, Cornelia Vismann, Ellen Kennedy, Al-

fons Söllner, Norman Birnbaum, Felicia Kornbluh, Nader Vossoughian, Doug Casson, Joel Revill ve Seth Rogoff; bu kişilerin hepsi tezimin ilk versiyonlarının bölümlerini okumuş ve görüşlerini belirtmişlerdir.

Bir kitap yazmanın açık ara en güzel yanı, bu süreç içinde oluşan kişisel ilişkilerdir. Habermas ve genel olarak Alman siyasi düşüncesi üzerine yaptığım hararetli konuşmalardan en çok aklımda kalanları ve keyifli olanları: Dubronnik'teki Inter-University Consortium'da Hauke Brunkhorst ve David Rasmussen ile; Viyana ve Frankfurt'ta Cornelia Vismann ile; Cortona'da Ulrich Preuss ile; Flensburg'da Manfred Gangl, Alexander Kalyvas ve Christoph Moellers ile; Hannover'da Detlev Horster ve Jürgen Seifert ile; Berlin'de Anne Fritz Middelhoek ve Viyana'da Jeffrey Herf ve Anson Rabinbach ile olanlardı. Ayrıca Frankfurt'taki akşam yemeğinde militan demokrasi konusundaki tartışmamız için Joachim Perels, Micha Brumlik ve Thomas Henne'ye; anayasal vatanseverlik konusundaki makalesini paylaştığı için Mattias Iser'a; Habermas ve 1980'lerdeki Alman barış hareketi üzerine derinlemesine tartışmamız için Frankfurt'taki Barış Araştırmaları Enstitüsü'nden Bruno Schoch ve Nicole Deitelhoff'a; 2004-2005 yıllarında Max Planck Enstitüsü'nde bana uzattığı sıcak el ve çeşitli kereler çalışmam üzerine yaptığımız faydalı öğle yemeği sohbetleri için Michael Stolleis'e ve 1950'lerdeki Alman anayasa hukuku üzerine tartışmalarımız için Max Planck Enstitüsü'nden Thomas Henne'ye teşekkür ederim. Gösterdikleri ilgi ve önerileri için Axel Honneth, Eva Illouz, Russell Miller, Regina Kreide ve Adam Tooze'a da içten teşekkürlerimi sunuyorum. Cambridge Üniversitesi Yayınları'ndaki editörüm Eric Crahan düzeltmelere ilişkin değerli tavsiyelerde bulundu ve projeyi başından beri maharetle yönlendirdi. Ünlü Alman fotoğraf sanatçısı Barbara Klemm, kitabın kapağı için fotoğrafımın kullanım hakkını cömertçe bağışladı.

Kitabın taslağı üzerindeki düzeltmeler, 2005-2008 yılları arasında George Mason'da tarih bölümünde doktora sonrası araştırmacı olarak görev yaptığım dönemde başladı. O dö-

nemde derslerime ve araştırmalarımaya verdikleri destekten dolayı, T. Mills Kelly, Jack Censer, Mack Holt, Marion Deshmukh, Brian Platt, Randy Lytton, Chuck Lipp, Allan Tulchin, Chris Hammer, Steve Harris, Josh Arthurs, John Berndt Olsen ve Rebecca Scales'e özellikle teşekkür ederim. 2005'ten 2008'e kadar Washington D.C.de geçirdiğim süre boyunca Claudia Verhoeven, Andrew Zimmerman, Johanna Bockman ve Andrew Rubin'le olan entelektüel paylaşımlarımdan bilhassa keyif duyduğumu belirtmeliyim. 2006 baharında Ulusal Beşeri Bilimler Merkezi'nde gerçekleştirilen Düşünce Tarihi Semineri'nin yanısıra 2007 baharında Alman Tarih Enstitüsü'nde gerçekleştirilen Orta Atlantik Alman Tarihi Semineri'ndeki katılımcılar sırasıyla kitabın Dördüncü ve Beşinci Bölümleri'ne faydalı girdiler sağlamışlardır. McKay Duncan ve Hillary Ellison bana, çok minnettar olduğum, bir yaz araştırma ödeneği sağlamışlardır.

Anlayışları, teşvikleri ve arkadaşlıkları için; Durham, Kuzey Carolina'da geçirdiğim yıllarda yanımda olan Dr. Roni Cohen, Dr. Susan Head, Jennifer Perlmutter, Fiona Barnett, Vince Brown, Jake Selwood, Ann Claycombe, Elisa Slattery, Munis Faruqui, Lisa Lee, Katja Altpeter, Doug Casson, Natania Meecker, Seth Rogoff, Joel Revill ve Rick Sawyer'a; Viyana'da geçirdiğim yıllarda yanımda olan Margarethe Szeless, Nadja Hahn, Roman Widholm ve Nicole Scheyerer'a ve Frankfurt'ta geçirdiğim yıllarda yanımda olan Cornelia Vismann, Sebastian Martin ve Veronika Müller'e teşekkür etmek isterim.

2008 güz döneminden beri, Orta Connecticut Eyalet Üniversitesi Tarih Bölümü'nde doçent olarak görev yapmaktayım ve sıcak karşılamaları ve onlardan gördüğüm desteklerden dolayı oradaki meslektaşlarıma teşekkür etmek benim için bir zevktir. 2008 güz döneminde bana araştırmalarım için süre veren Dekan Susan Pease'e ve OCEÜ'ne geldiğimden beri fakülte danışmanlığımı yapan Louise Williams'a özellikle teşekkür ederim.

Bu kitap, beni New York'taki Dalton Okulu'nda Batı felsefesi ve toplumsal düşünceyi ile tanıştıran üç olağanüstü hocaya ithaf edilmiştir. Beni Avrupa düşünce tarihiyle tanıştırmalarından dolayı, Harvard ve Brown'daki lisans eğitimim esnasında

çalıştığım üç muhteşem ve ilham verici hocamın; John McCole, Chris Waters ve Mary Gluck'un adlarını burada anmak isterim. Aramıza okyanuslar girmiş bile olsa; arkadaşlarım Andrew Rubin, Michael Behrent, Liz Weinstock ve Nicole Barret ile erkek kardeşim Evan Specter hep yanıbaşımdaydılar. Ayrıca dedem Matthew Brown ve anneannem Edna Goodrich Brown'un sevgi ve desteklerini de anmak isterim. Her şeyin ötesinde, en başından beri öğrenme tutkumu besleyen, benimle daima gurur duyan ve seçtiğim işin değeri ve öneminden bir an bile kuşku duymayan çok sevgili anne ve babama da müteşekkirim.

Son olarak, eşim Marjan Mashhadi'nin geçen yıl kitabım için yaptığı fedakârlıkları ve büyük katkılarını minnetle anıyorum. Son taslakların her versiyonunu okudu, yazımın iyileştirilmesi için sayısız önerilerde bulundu ve hiç üşenmeden dizini hazırlamama yardım etti. Sevgisi, dostluğu ve özverili çalışması için kendisine teşekkür ediyorum ve bu kitabın tamamlanışını ilk evlilik yıldönümümüz olarak görüyorum. Hayatımızın bir sonraki bölümüne girerken, onu kucaklıyorum.